

The background of the image is a close-up of an organ. The upper portion features a dense, grid-like wooden lattice or screen. Below this, a row of organ pipes is visible, showing their characteristic flared, conical shapes. The lighting is warm, highlighting the textures of the wood and metal.

Piporglar

Vadstena klosterkyrka

Vadstena församling 2010

Piporglar i Vadstena klosterkyrka

Vadstena klosterkyrka äger en hänförande efterklang, betingad av anvisningar som uppenbarades för den heliga Birgitta mot slutet av 1340-talet.

Sedan dess, då inget orgelspel fick förekomma i Klosterkyrkan, har situationen förändrats. Förutom efterklängen från klostermedlemmars lågmält lyhörda dialog och innerliga sång, århundraden av kyrkobesökarens och pilgrimers tysta vandring präglas efterklängen numera av klangen från åtminstone 3609 stycken - alla olika - orgelpipor.

Piporglar är barn av sin tid, präglade av situationsbundna omständigheter. Helt naturligt äger de individuella musikaliska, personliga egenskaper – från minsta pipa till hela stämmor och verk.

Sällsynt uppenbart visar det sig vid en rundvandring i Vadstena klosterkyrka, dess historia och orgelbestånd!

Nuvarande orglar i Klosterkyrkan

Klosterkyrkan, eller Blåkyrkan som den också kallas sedan den tid då Röd- eller Stadskyrkan helgad åt S:t Per ännu fanns kvar, äger tre orglar: 1933 års huvudorgel och två kororglar, från 1951 respektive 2005.

1933 års huvudorgel

I samband med en restaurering av kyrkan på 1890-talet bytte man plats på högaltaret och orgeln vilket innebar att högaltaret åter placerades i sitt ursprungliga läge. Samtidigt försågs dåvarande orgelverket från 1833 med den fasad och det orgelhus som numera hyser Klosterkyrkans huvudorgel. Orgelverket är byggt av E. A. Setterquist & Son 1933, och omfattar tre manualer och 42 stämmor varav en transmitterad.

I 1933 års avsyningsprotokoll som undertecknades den 23 mars karaktäriserade Harald Cederberg, dåvarande organisten i Norrköping S:t Olai, några av orgelns klangliga kvaliteter:

Som särskilt lyckade ur intonationssynpunkt vill jag här framhålla 1:sta manualens Borduna 8' och Trumpet 8'; i 2:da manualen de båda överblåsande flöjterna 8' & 4', vilka, ehuru från gamla orgeln, av intonatören fått en klangskönhet, som knappast kan överträffas ens hos nya sådana stämmor. Eolin i 3:dje manualen har här fått den svaga, strykande ton, som ger en illusion av fjärrverk; likaså har samma man:s Klarinett 8', särskilt i mellanläget, fått en utomordentlig orkesterimitation. Av korstämmorna vill jag i första rummet sätta sesquialteran i man. III.

(O I a, vol. 8)

Drygt sjuttio år senare, under 2009, var orgeln i behov av allmän översyn

och rengöring. Samtidigt togs tillfället i akt att korrigera ett antal för 1933 års klangkoncept artfrämmande förändringar och förvanskningar vilka man i moderniserande syfte låtit göra 1942 och 1958. Orgeln är nu kompletterad i överensstämmelse med de klangliga intentioner som fanns 1933.

Förutom de tremanualiga huvudorglarna Linköpings domkyrka och Kristinehamns kyrka vilka också är byggda av E. A. Setterquist & Son 1929 respektive 1921, framstår huvudorgeln i Vadstena klosterkyrka som ett av de i Sverige största, bevarade instrument som till sina huvuddrag ”äger en tydlig senromantisk prägel”(cit. åtgärdsprogram av Jan H. Börjesson 2006).

Disposition

<i>Manual I</i>	<i>Manual II</i>	<i>Manual III</i>	<i>Pedal</i>	<i>Koppel m.m.</i>
Principal 16'	Kvintadena 16'	Gedackt 16'	*Kontrabas 16'	II/I, III/I och III/II
Principal 8'	Principal 8'	Basetthorn 8'	Violon 16'	I/P, II/P och III/P
Dubbelflöjt 8'	Flûte harmonique 8'	*Kvintadena 8'	Subbas 16'	4'I, 16'III och 16'II/I
Borduna 8'	Salicional 8'	Rörflöjt 8'	Ekobas 16'	4'II/P
Gamba 8'	*Fugara 8'	Violin 8'	Violoncell 8'	
Octava 4'	Gemshorn 4'	Eolin 8'	Gedackt 8'	Piano, Mezzoforte,
Flöjt 4'	Flûte octaviante 4'	Voix celeste 8'	Octava 4'	Forte, Tutti och Utl.
Qvinta 3'	Flageoloette 2'	Fugara 4'	Basun 16'	
Octava 2'	Mixtur 3 chor	Ekoflöjt 4'		Tutti inkl. koppel
Cornett 4 chor	Klarinett 8'	Waldflöjt 2'		4 fria kombin.
Trumpet 8'		Sesquialtera 2 chor		Aut. pedalgväxel
		Euphone 8'		Registersvällare
		*Oboe 8'		Svällare II och III

Asterisk (*) utvisar 1933 förberedda men utelämnade och 2009 rekonstruerade stämmor. I manual III verkar en tremulant, bibehållen från 1958 års disponering.

Omfång: manual C-a³ och pedal C-f¹

Regerverk: rörpneumatisk traktur och registratur till s.k. Roosevelt-väderlådor

Fasad: Adrian Crispin Petersson, Göteborg 1897

(vidare nedan, om ”S:t Persorgeln och 1833 års Andersson-orgel”)

Disposition: Otto Olsson, Stockholm

Historik

1933 - nytt verk av E. A. Setterquist & Son, Örebro under återanvändning av äldre stämmor och fasad från befintlig orgel

1942 - om disponering av okänd orgelbyggare

1958 - om disponering och klangförändring av A Mårtenssons Orgelfabrik AB, Lund

2009 - restaurering av 1933 års status, Tostareds Kyrkorgelfabrik AB, enligt ett program upprättat 2006 av orgelkonsult Jan H. Börjesson, Göteborg

Rosenkransmadonnan,
nordtyskt altarskåp från
1500-talets början.

1951 års kororgel

Den lilla, enmanualiga orgel som numera vanligen står vid rosenkransaltaret i kyrkans nordöstra del stod ursprungligen i Kapitelsalen i det medeltida nunneklostret när församlingshemmet var inrymt där en period under 1900-talet.

Dåvarande organisten, Rune Engsö avsynade orgeln när den stod färdig 1951. I avsyningsprotokollet noterade han att arbetet med orgeln är ”hantverksmässigt mycket väl utfört” och att ”intonationen är konstnärligt utförd”. Det innebär enligt Engsö att ”stämmorna blåsa an med s.k. spottande ansats” och att styrkegraden i stämmorna är väl anpassad efter kyrkorummets akustik. Vidare förklarade Engsö att mixturen ”är intonerad förhållandevis stark för att orgeln skall kunna komma till sin rätt vid spelning av kompositioner av gamla mästare”.

Disposition

<i>Manual I</i>	<i>Pedal</i>
Gedakt 8'	Bihängd
Principal 4'	
Rörflöjt 4'	
Kvintadena 2'	
Mixtur 2 chor	

<i>Omfång:</i>	manual C-g ³ och pedal C-d ¹
<i>Orgelbyggare:</i>	Olof Hammarberg, Göteborg
<i>Regerverk:</i>	rörpneumatiskt

Historik

Före 1970 - I Mixturen är piporna i ena koret stumma, på registerskylten står Octava 1/2' men inne i orgeln Mixtur 2 chor; förändringen gjord före första oktober 1970 (muntlig uppgift från tidigare organist Torsten Holmberg).

Kororgeln från 2005

Närmast högaltaret klingar sedan 2005 en helt ny orgel gestaltad och byggd enligt historiska principer.

Orgeln och körplatsen, under vilken orgelverkets två kilbälgar ligger, är utformade efter samma motto och anvisningar som Guds son uppenbarade för Birgitta om hur Vadstena klosterkyrka skulle byggas: "[...] allt skall vara av slät gärning, ödmjukt och starkt" (cit. Birgitta/Lundén 1957–59 IV s. 133).

Orgeln är byggd enligt klassiska principer, främst med inspiration från den så kallade Linköpings-traditionens orgelbyggeri under 1700-talet fram till början av 1820-talet. Pipverket är mensurerat (dvs. proportionerat och dimensionerat) med utgångspunkt från pipverket i den för sin klang berömda, av Pehr Schiörlin i Linköping byggda, orgeln från 1806 i Gammalkils kyrka. Schiörlin-orgeln är också känd från flera inspelningar och i synnerhet från radioutsändningen under många nyårsaftnar då Rune Engsö spelade Johan Sebastian Bachs orgelkoral "Das alte Jahr vergangen ist" (BWV 614) med den innerligt mänskliga orgelstämman Vox humana 8' i melodin. Kopplingen till Gammalkil har kunnat realiseras tack vare den uppmätning av orgeln som orgelkonsulten Carl-Gustaf Lewenhaupt avslutade kring millennieskiftet 2000.

Orgelhuset och körplatsen är byggda av ek som vuxit på Visingsö, där planterad på 1830-talet med avsikt att användas som byggmaterial till flottans, försvarsmaktens, fartyg.

På ett säreget sätt utgör således orgeln och körpodiet i flera såväl konkreta som abstrakta avseenden en brygga mellan mänskliga generationer och intentioner. I musikaliskt och praktiskt hänseende är den avsedd att komplettera de båda andra orglarna, och att understödja och inspirera det rika kör-, musik- och gudstjänstliv som blomstrar i Klosterkyrkan.

Disposition

<i>Manual I</i>	<i>Manual II</i>	<i>Pedal</i>	<i>Koppel m.m.</i>
Quintadena 16'	Gedackt 8'	Subbas 16'	II/I
Principal 8'	Principal 4'	*Dubbelflöjt 8'	I/P
*Dubbelflöjt 8'	Rörflöjt 4'	*Trumpet 8'	II/P
Viola di Gamba 8'	Walloflöjt 2'		
Octava 4'	Wox humana 8' fr g ⁰		Tremulant
Spetsflöjt 4'			Cymbelstjärna
Quinta 3'			
Octava 2'			
Mixtur 4 chor			
*Trumpet 8'			

Asterisk (*) utvisar växelregister, spelbara i manual eller i pedal.

<i>Omfång:</i>	Manual C-f ³ och pedal C-d ¹
<i>Bälgverk:</i>	Två kilbälgar placerade under körpodiet invid orgeln
<i>Temperering:</i>	S.k. Schiörlin-temperatur, identisk med Neidhardt 1724:II ”Dorf” och Neidhardt 1732:I/VIII ”kleine Stadt”
<i>Fasad:</i>	Professor Ove Hidemark
<i>Disposition:</i>	Orgelkonsult Carl-Gustaf Lewenhaupt, under detaljprojekteringen modifierad av Riksantikvarieämbetets orgelexpertis
<i>Orgelbyggare:</i>	Bergenblad & Jonsson Orgelbyggeri AB, Nye

Klosterkyrkans äldre orgelbiografi

Klosterkyrkans äldre orgelbiografi från främst före 1900-talets mitt, aktualiserar en rad förhållanden av såväl teologisk som kyrko- och idéhistorisk art.

Historien uppenbarar hur skiftande omständigheter påverkat betingelserna för hur piporglar, och för all del även andra kyrkliga inventarier, kommit att introduceras brukas och bevaras.

Birgittas uppenbarelser på 1300-talet

Tack vare den heliga Birgittas uppenbarelser vet vi vilken uppfattning kristenhetens centralperson hade om orgelspel vid slutet av 1340-talet. Enligt Birgitta säger Krsitus:

Emedan Israels barn voro köttsliga och tjänade i lagens skugga, hade de många ting, varigenom de uppväcktes till from andakt. De hade sålunda trumpeter, orgel och harpor, av vilka de upptändes till att lovprisa Gud. De hade också ceremonier och föreskrifter, varigenom de upplystes till Guds dyrkan. De hade också lagen samt lärare, genom vilka de höllos tillbaka från laster och styrdes till lovliga gärningar. Men eftersom nu själva den i liknelser förebådade sanningen kommit, nämligen jag, den sanne Guden, är det rättmätigt, att man tjänar mig i sanning och av hela hjärtat. Fördenskull må orgelspel, ehuru det är ljuvt och gott att höra det och icke stridande mot goda seder, ingalunda förekomma i min moders kloster, ty där bör en viss frånvaro av tid, ett sångens allvar, en sinnets renhet, ett tystnads iakttagande, ett odlande av det gudomliga ordet och framför allt en sann ödmjukhet och en ofödrörlig lydnad.

(Birgitta/Lundén 1957–59 IV s. 120.)

Medlemmarna av Birgittinorden eller Den Allra Heligaste Frälsarens orden skulle alltså fira gudstjänst utan orglar, trots att Kristus själv uppenbarligen uppskattade orgelspel.

Efter reformationen fördrevs de sista ordensmedlemmarna av hertig Karl 1595 i samband med jordfästningen av brodern hertig Magnus vars gravmonument finns helt nära huvudorgeln. Därmed var förutsättningarna för kyrkans förvaltning och bruk radikalt förändrade, även för orgelkonstens utveckling i Sverige och Klosterkyrkan i synnerhet.

Under 1600- och fram mot slutet av 1700-talet användes Kloster- eller Blåkyrkan endast på större helg- och bönedagar, vid likpredikningar och under sommarhalvåret. Församlingen firade som tidigare gudstjänst i gamla sockenkyrkan S:t Per. Denna revs emellertid 1829 och från och med

Xp̄s dicit quare organa nullatenus habenda sunt. in monasterijs ordinis sancti saluatoris.

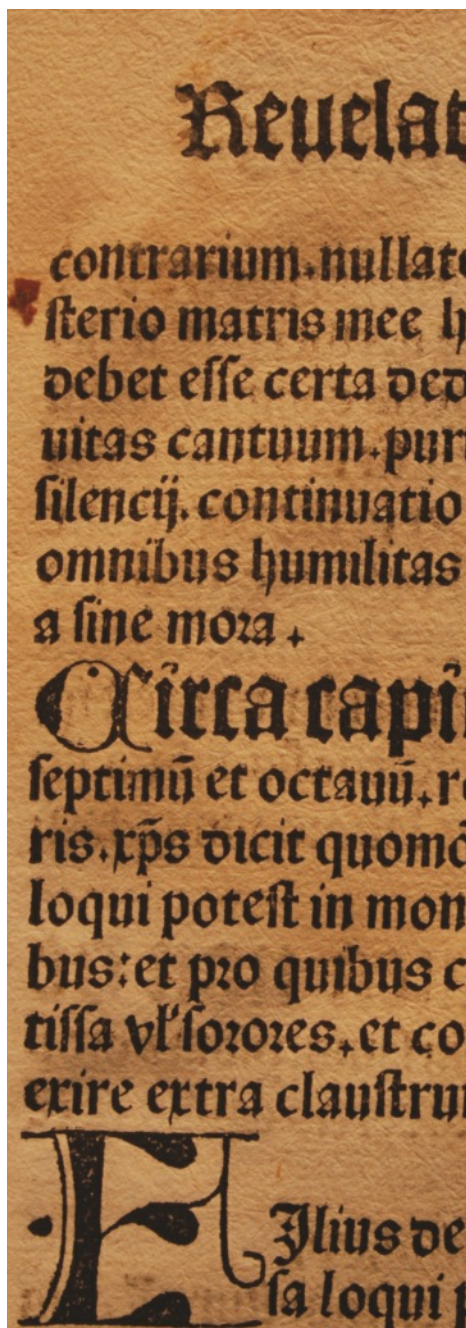
Capitulum decimū.

Xp̄s loquitur. Filij israhel qui a carnales erāt. et in vmbra legis seruebant: m̄lta habebant quibus ad deuotionem excitabantur. Habebant quippe tubas et organa et cytharas: quibus accendebantur ad laudem dei. Habebant et cerimonias ⁊ mandata: quibus illuminabātur ad cultum dei Legem quoq; acceperunt ⁊ iudicia. quibus refrenabantur a vicij: et dirigebantur ad agenda. Sed q̄ nunc venit veritas ipsa prefignata in figuris. scilicet ego ipse verus deus: dignum est vt in veritate et toto corde michi seruiatur Ergo quamuis bonum et suauē est audire organa, nec bonis moribus est

annandag påsk samma år hölls gudstjänsterna i Blåkyrkan. Av den gamla tegelkyrkan återstår idag det så kallade Rødtornet, varifrån de tre på 1600-talet gjutna kyrkklockorna alltiämt klingar.

Ännu under andra hälften av 1700-talet var "S:t Britas eller Closter-Kyrkan [...] utan orgor" (Hülphers 1773 s. 237f). Första gången en orgel klingade i Blåkyrkan var såvitt bekant på 1830-talet.

Tionde kapitlet i "Extravagantes" där Kristus delger Birgitta sin uppfattning om orglar och orgelspel, här enligt ett exemplar av *Revelationes*, Bartholomeus Ghotan, Lübeck 1492, vilket tillhör Vadstena församling.

Profilritning av Vadstena kloster, J. F. Koch 1822, detalj.

Blåkyrkans första orgel

När Blåkyrkan permanent började användas som församlingskyrka från och med 1829 kom behovet av en orgel att aktualiseras. På samma sätt som man flyttat till exempel altarskåpet från Rödkyrkan, övervägde man förutsättningarna för en flytt även av den 12½-stämmiga orgeln från 1760, byggd av Jonas Wistenius, den så kallade Linköpings-traditionens grundare. Orgeln ansågs dock, av den tillkallade orgelbyggaren Gustaf Andersson från Stockholm, vara otillräcklig i tekniskt och musikaliskt hänseende. Sedan dessutom ett förmånligt anbud på gamla Wistenius-orgeln inkommit från den sammanslagna Harstads och Väderstads församling, beslutade man sig för att beställa en ny orgel av den tillkallade orgelbyggaren.

När den 24-stämmiga Andersson-orgeln med två manualer och pedal stod klar i Blåkyrkan 1833 avsynades den formellt och sakligt av domkyrkoorganisten E. Dahlman i Linköping tillsammans med kollegan J. A. Baerenroth i Göteborg. I en kompletterande notering konstaterade Baerenroth att orgelverket var ett bland de bästa han någonsin sett och spelat, såväl inom landet som utomlands.

Under 1800-talet förändrades orgeln vid två tillfällen. 1881 genomfördes en partiell modernisering genom orgelbyggare E. A. Setterquist & Son, Örebro. I samband med en restaurering av kyrkan flyttades 1833 års orgel från läktaren ungefär där högaltaret nu står till sin nuvarande plats. Samtidigt byttes 1833 års, delvis ljudande och av C. G. Blom Carlsson ritade orgelfasad och orgelhus ut och ersattes med nuvarande enligt ritning av Adrian Crispin Petersson. 1897 års förändring av orgeln utfördes av orgelbyggare J. Magnusson, Göteborg. 1833 års orgelverk blev i princip jämnt etthundra år gammalt, men flera stämmor ljuder ännu i 1933 års verk.

Vadstena, Klosterkyrkan och Röd tornet hösten 2008.

Klimatkultur

Under 1900-talets första hälft var situationen i stort sett densamma i Vadstena klosterkyrka som i ett flertal andra kyrkor runtom i Sverige. Befintliga äldre verk ersattes med nya, samtidigt som åtminstone en del pipbestånd eller möjligen hela stämmor från 1800-talsverk kunde komma till återanvändning.

Motiven organister och orgelbyggare anförde för att man målmedvetet skulle omgestalta eller ersätta ett befintligt verk har sedan dess i princip varit desamma. De befintliga verken har upplevts vara otidsenliga, för små och estetiskt otillräckliga, och därtill funktionellt och tekniskt undermåliga.

Av handlingar i församlingens arkiv framgår att tongångarna var likartade även i Vadstena, men till skillnad från i många andra fall finns här exempel på sällsynt sakliga inlägg i dialogen.

I ett utlåtande daterat den 25 maj 1932 beskriver ledningen för orgelbyggeriet Åkerman & Lund hur det förhöll sig med omständigheterna och tingens ordning kring orgeln i Klosterkyrkan:

Då kyrkan, innan nuvarande värmeledning för några år sedan infördes, varit utan uppvärmningsanordning, och sålunda, åtminstone tidvis, mycket fuktig, har orgelverket och i synnerhet dess äldre delar blivit illa åtgångna.

Den ombyggnad av orgeln som utfördes 1898 omfattade endast nytt spelbord och en del nya pipor samt eventuellt den nya fasaden omkring orgeln. Sedan värmeledning nu införts och kyrkan blivit uttorkad hava alla luftförande delar [i orgeln]; väderlådor, bälgar, väderrör och dylikt sammantorkat, spruckit och gått upp i sina fogar, så att luften utströmmar snart sagt överallt. Detta har till följd att orgeltramparen ej kan hålla luft till mer än ett fåtal svaga stämmor. Detta förhållande är sålunda ej enbart bälgarnas fel, utan fastmer väderlådornas.

Dessa lådors konstruktion är emellertid sådan, att en reparation praktiskt taget betyder detsamma som byggandet av nya lådor. Hela cancellsystemet är nämligen sammanfogat genom limning, och sålunda ej åtkomligt för effektiv tätning utan att bryta sönder lådorna.

Om den nuvarande orgeln likväl skall bibehållas och repareras torde effektiv tätning ej kunna åstadkommas utan allt för stora kostnader. Kubbålgarnas inre trärytor äro dessutom så förslitna att nya bälgar skulle vara erforderliga. Vid en restaurering blir det därför nödvändigt att anskaffa en elektrisk orgelfläkt jämte magasinbälg som lämnar tillräckligt med luft såväl för spelning med fullt verk som för den till synes oundvikliga läckningen i de gamla väderlådorna. Kostnaden för en dylik renovering framgår av närslutna anbud.

En omständighet att beakta är även den, att en renovering av orgeln sådan den nu är, ej kan bli hållbar mer än ett fåtal år, varför utgiften måste anses delvis bortkastad.

(Vadstena förs. arkiv pastorsexp. O I a vol. 8.)

Att i ett orgelhistoriskt sammanhang citera ett utlåtande som berör kyrkans uppvärmningshistoria kan tyckas apart, men faktum är att det är signifikativt för den situation som rådde på många håll vid den tiden, och som fått avgörande betydelse även för andra kyrkliga inventarier utöver orglar. Altarskåp, epitafer, minnestavlor och Birgittaskulpturer har påverkats, och så sker även idag.

I själva verket tycks de sakliga betingelserna för de upplevda behoven av en ny orgel främst ha förorsakats av bruksrelaterat slitage och förändrade klimatförhållanden.

Annorlunda tycks det förhålla sig med inventarierna från 1890-talet som anpassats för de aktuella förhållandena med effektiv uppvärmning: orgelhuset, predikstolen och de öppna bänkarna som ersatte de tidigare slutna, drag- och cirkulationshämmande bänkkvarteren.

Av ännu bevarade orglar av Gustaf Andersson framgår vilka tekniska och musikaliska egenskaper dessa äger liksom deras funktionsduglighet, i synnerhet den tvåmanualiga, klangsköna orgeln i Östra Husby kyrka samt den enmanualiga i Rönö på Vikbolandet och i Rinna kyrka nära Vadstena. I Vadstena följde man den även på ekonomiska uppskattningar grundade rekommendationen från Åkerman & Lund om att bygga ett nytt.

Blott något decennium senare menade man åter att orgeln varken levde upp till ”de krav, som man med rätta kan ställa på ett instrument i vår klosterkyrka med dess ojämförliga skönhet och sakrala karaktär”, eller att den var ”fullt värdig det förnämliga kyrkorummet”. Så löd tidens melodi, framförd både av organisten Harald Nellmark i en skrivelse den 14 september 1957 och av Östgöta-Bladet i samband med att 1933 års orgel förändrades.

... en viss frånvaro av tid ...

Tack vare att man i 1933 års orgel återanvände en betydande mängd stämmor från föregående verk, äger efterklngen i Blåkyrkan en naturlig kontinuitet. Den stämmer till reflektion över samhörigheten mellan det skenbara och uppenbara, till eftertanke om samspelet mellan orsak och verkan. I samklngen vävs artefaktisk innebörd och betydelse då och där samman med nu och här. Kyrkan artikulerar en dialog med tiden, med orgelmusiken äger ett eko av historien rum.

Blåkyrkans första orgel stod klar 460 år efter det att Birgittas dödsdag, eller himmelska födelsedag, inträffade den 23 juli 1373. Den dagen högtidlighålles årligen liksom huvudfesten för Birgittafirandet den 7 oktober. I synnerhet den himmelska födelsedagen firas numera till kraftfull psalmsång beledsagad från huvudorgeln.

Om från början rådde ”en viss frånvaro av tid” i överensstämmelse med Birgittas uppenbarelse, råder numera en uppenbar närvaro av tillfällen i den heliga Birgittas kyrka.

Heliga Birgitta 1303-1373

Född i Uppland, bortgift 1316, mor till åtta barn, bodde på Ulvåsa i Östergötland. Maken Ulf dog 1344. Birgitta fick i uppenbarelser budskap om att bilda en ny klosterorden, Den Allra Heligaste Frälsarens Orden. Till Rom 1349 för att få påven att stadfästa den nya orden, vilket skedde 1370. Birgitta dog 23 juli 1373 i Rom. Kvarlevorna skrinlades i Vadstena 1374. Helgonförklarad av påven 1391. Den heliga Birgitta av Vadstena är sedan 1999 ett av Europas sex skyddshelgon.

Vadstena klosterkyrka

Påbörjad 1369 enligt instruktion från Kristus uppenbarad för Birgitta, invigd 1430, Birgittinordens moderkyrka, helgad åt jungfru Maria. Begravningskyrka efter reformationen på 1530-talet. Sedan 1829 är Klosterkyrkan Vadstena församlings kyrka i Linköpings stift, Svenska kyrkan.

Källor och litteratur

Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA), Stockholm: Einar Ericis orgelhandlingar.

- Vadstena klosterkyrka, diverse handlingar från sekelskiftet 2000 rörande nya kororgeln och restaureringen av 1933 års orgel.

Landsarkivet i Vadstena: Handlingar angående kyrkan, O I a, vol. 2, ”Protokoll hållet vid besiktning av orgelverket 1833”.

Vadstena församlings arkiv, pastorsexpeditionen: Handlingar angående kyrkan, O I a, vol. 8 ”Orgelrestaurering 1933” och vol. 9 ”Angående orgeln 1943–1959”.

Anderson, Iwar: *Vadstena klosterkyrka I. Kyrkobyggnaden*. Sveriges kyrkor, Konsthistoriskt inventarium, vol. 213, Stockholm 1991.

Carlsson, Sten-Åke och Tore Johansson: *Inventarium över svenska orglar. 1989:II Linköpings stift - Visby stift*. Kinna 1990.

Edholm, Dag W: *E. A. Setterquist & Son. Fyra generationer orgelbyggare i Örebro och deras verksamhet*. Hallsberg 2001.

Erici, Einar och Axel Unnerbäck: *Orgelinventarium. Bevarade klassiska kyrkorglar i Sverige*. Stockholm 1988.

Heliga Birgitta: *Himmelska uppenbarelser*. Översättning Tryggve Lundén, vol. I-IV, Malmö 1957–59.

- *Revelationes*. Bartholomeus Ghotan, Lübeck 1492.

Hülphers, Abraham Abrahamsson: *Historisk Afhandling om Musik och Instrumenter särdeles om Orgverks Inrättningen i Allmänhet jemte Kort Beskrifning öfver Orgverken i Sverige*. Westerås 1773. (Faksimil Stockholm 1969.)

Koch, Johan Fredrik: *Plan och Profiliriting af Wadstena Kloster med därtill hörande Byggnader, Trädgårdar, m.m. efter äldre och nyare Chartor, och egna mätningar 1822*.

Mässbok. Mässans ordning och böner samt läsningarna för sön- och helgdagar. Katolska biskopsämbetet, Katolska liturgiska nämnden, Stockholm 1989.

Söderström, Göran (red.): *600 år i Vadstena. Vadstena stads historia från äldsta tider till 2000*. Västervik 2000.

Unnerbäck, Axel R: ”Orglar och orgelfasad”, s. 138 - 143 i *Vadstena klosterkyrka II. Inredning*. Av Aron Andersson, Sveriges kyrkor, Konsthistoriskt inventarium, vol. 194, Borås 1983.

Text Niclas Fredriksson

Foto Niclas Fredriksson s. 1, 12, 13, 14

Julia Sigurdson s. 4a, 4c, 4d, 10a, 10b, 15, 19b, 20

Jonas Sällberg s. 2, 4b, 4c, 6, 7, 8, 9, 10c, 19a

Grafisk form Kulturkompetens Siza Hb

Vadstena församling 2010

Box 177, 592 24 Vadstena

ISBN 978-91-978650-0-5

Vadstena klosterkyrka har en hänförande efterklang. En gång i tiden fylldes kyrkorummet med enstämmig sång av nunnor och munkar. Heliga Birgitta förbjöd på sin tid alla musikinstrument i klosterkyrkan och först på 1830-talet klingade den första orgeln.

Den sedan länge efterlängtrade restaureringen av stora huvudorgeln 2009 har föranlett denna presentation av de tre piporglarna; 1933 års huvudorgel, 1951 års lilla kororgel samt den nya 2005 års kororgel. En historik över kyrkans tidigare orglar kompletterar texten. Niclas Fredriksson, bosatt i Vadstena, är specialist i orgelfrågor och antikvarie vid Riksantikvarieämbetet. Här berättar han sakkunnigt och med inlevelse om piporglarna i Vadstena klosterkyrka.